УДК: 339.727.22:338.1

JEL Classification: F21

© Гаврилюк О.В., Дольний Ю.З., 2019

oksana1637@gmail.com

Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича, Чернівці

ПРИЧИНИ ТА НАПРЯМКИ ВПЛИВУ ПРЯМИХ ІНОЗЕМНИХ ІНВЕСТИЦІЙ НА ЕКОНОМІКУ ПРИЙМАЮЧОЇ КРАЇНИ

Розкрито суть інвестиційного клімату, кількісно-якісні параметри якого формують умови привабливості/непривабливості національної економіки для внутрішніх і зовнішніх інвесторів. Узагальнено мотиви експортерів та імпортерів капіталу, визначено, що вони часто збігаються, призводячи до «перехресних» інвестицій. Розглянуто основні й опосередковані ефекти прямих іноземних інвестицій. Визначено позитивні і негативні наслідки залучення прямих іноземних інвестицій в економіку країни-реципієнта в економічній, валютно-фінансовій, технологічній, соціальній та екологічній площинах.

Ключові слова: прями іноземні інвестиції, інвестиційний клімат, експорт/імпорт прямих іноземних інвестицій, ефекти прямих іноземних інвестицій, вплив прямих іноземних інвестицій на економіку країни-реципієнта.

Постановка проблеми. Прямі іноземні інвестиції є вагомим інструментом здійснення структурних зрушень у національних економіках, забезпечуючи технічний прогрес, покращуючи якісні показники господарської діяльності на мікро-, мезо- і макрорівні. Вони можуть давати довготривалий імпульс збалансованому розвитку економіки країни як у секторальному, так і регіональному аспекті. Тому на світовому ринку діє жорстка конкуренція за залучення інвестицій, а забезпечення їх достатнього та якісного припливу є пріоритетним завданням будь-якої держави. Проте поряд із позитивними економічними, валютно-фінансовими, технологічними, соціальними й екологічними ефектами може спостерігатися негативний характер прояву впливу ПІІ на економіку приймаючої країни в зазначених площинах. Це зумовлює необхідність оцінки кількісних і якісних параметрів розвитку економіки країни, тенденцій їх змін і стратегічних орієнтирів економічного розвитку держави з метою максимізації вигод й мінімізації можливого негативного впливу міжнародного інвестиційного процесу на нього.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідженням міжнародного руху капіталу, залучення й регулювання прямих іноземних інвестицій загалом та у контексті глобалізаційних й інтеграційних процесів присвячені праці Дж. Данінга, Дж. Маркусена, П.Фішера, М.Фрідмена, Д.Холланда, Г.Хансона, У. Шарпа, О. Гордячкової, А. Івасенко, Н. Навроцької, О. Онищенко, О. Пащенко, А. Поручника, О. Рогача, Л. Руденко-Сударєвої, С. Теслі та багатьох інших дослідників та практиків.

Виділення не розв'язаних раніше частин загальної проблеми. Незважаючи на те, що проблеми руху, функціонування та ролі прямих іноземних інвестицій (ПІІ) в економічному розвитку країни (як реципієнта, так і донора інвестицій) досліджені досить глибоко, поглиблення теоретичного осмислення причин експорту/імпорту прямих іноземних інвестицій, формування сприятливого інвестиційного клімату є важливими аспектами у процесі вироблення ефективної політики їх залучення в національну економіку. Також, поряд із доведеними позитивними ефектами впливу ПІІ на економіку приймаючих країн, емпіричні дослідження засвідчують наявність неоднозначного впливу ПІІ на економічний розвиток країн, які відрізняються за рівнем розвитку інституційного та економічного середовища, що визначає мотивацію та проблему публікації, актуальність подальших наукових і прикладних напрацювань у цьому напрямку.

Метою дослідження є систематизація причин експорту/імпорту капіталів, визначення прямих та опосередкованих ефектів і неоднозначних наслідків залучення прямих іноземних інвестицій в економіку приймаючої країни.

Виклад основного матеріалу дослідження. За умов посилення на світовому інвестиційному ринку конкуренції за інвестиційні ресурси, динаміка й характер розвитку міжнародної інвестиційної діяльності країни визначаються кількісно-якісними параметрами інвестиційного клімату, який формує умови її привабливості/непривабливості для внутрішніх та зовнішніх інвесторів. Незважаючи на наявність значної кількості праць, присвячених дослідженню створення в країні привабливих умов для іноземних інвестицій, досить часто

поняття «інвестиційний клімат» та «інвестиційна привабливість» ототожнюються, оскільки існує значна кількість умов та факторів, під впливом яких відбувається їх формування. Деякі фахівці, навпаки, вважають некоректним порівняння цих понять, оскільки одне з них ширше за інше. Зокрема, В.В. Літвінова наголошує: «..інвестиційну привабливість та інвестиційний клімат в економіці можна порівняти з погодою та кліматом у фізичній географії. Погода – це миттєвий стан певних характеристик, а клімат – статистичний ансамбль станів, середнє значення погоди за тривалий період часу (порядку декількох десятиліть)» [1, С. 140]. На думку авторки, треба виокремлювати транснаціональний інвестиційний клімат (у межах групи країн), національний, регіональний, галузевий. Натомість, на відміну від поняття «інвестиційна привабливість», поняття «інвестиційний клімат» до окремого господарюючого суб'єкта не застосовується, що вказує на те, що дані поняття не тотожні.

О.А. Онищенко пропонує розглядати інвестиційний клімат як «базові умови здійснення підприємницької діяльності на певній території, які включають географічну, законодавчу, політичну складову, рівень криміногенності та корумпованості» [2, С. 249], а поняття інвестиційної привабливості автор трактує як «...інтегровану поточну характеристику переваг і недоліків об'єктів інвестування, яка в сукупності зумовлює можливість і доцільність здійснення інвестицій на певній території у поточному та перспективному періоді, що визначається з урахуванням мотивації різних груп інвесторів» [2, С. 251].

Ми поділяємо думку М.М. Охримович, який вважає, що «інвестиційний клімат: 1) сукупність передумов, основою яких є економічне підґрунтя; 2) характеризує поточний стан сприятливості або несприятливості інвестування конкретної економічної одиниці; 3) визначається на основі показників інвестиційної привабливості, інвестиційної активності та ефективності, сприятливості інвестиційної політики» [3, С. 114].

Н.А. Навроцька інвестиційний клімат пропонує розуміти як «сукупність політичних, фінансово-економічних, соціокультурних, організаційно-правових і природно-географічних факторів, що визначають якість підприємницького потенціалу й ступінь можливих ризиків при вкладенні інвестиційних ресурсів у національні проекти соціально-економічного розвитку. Ранжирування національних економік за індексом

інвестиційного клімату слугує узагальнюючим показником їх інвестиційної привабливості. Інвестиційна привабливість являє собою сукупність об'єктивних і суб'єктивних умов, що сприяють або перешкоджають процесу інвестування національної економіки на макро-, мезо- та мікрорівні» [4, С. 15].

Можна виокремити ряд підходів до оцінки інвестиційного клімату, перший з яких передбачає оцінку макроекономічних показників розвитку країни та їх динаміки (ВВП, національного доходу, промислового виробництва, співвідношення накопичення і споживання тощо), оцінюючи так рівень прибутковості ресурсів, які використовуються.

Другий підхід як складові інвестиційного клімату передбачає врахування інвестиційного потенціалу країни та величини інвестиційних ризиків, акцентуючи у такий спосіб увагу на врахуванні інтересів стратегічних інвесторів.

Третій підхід передбачає врахування комплексу факторів, які впливають на інвестиційний клімат, серед яких природні та економіко-географічні умови, виробничі та кадрові, інфраструктурні та інноваційні чинники, фінансові та інституційні умови. При такому багатофакторному підході зведеним показником є сума середньозважених оцінок за всіма факторами. Оскільки зведений показник не може слугувати однозначним критерієм привабливості економічної системи, він доповнюється інформацією щодо розвиненості тих чи інших факторів.

Як бачимо, інвестиційний клімат є комплексним і багаторівневим поняттям, формуючись під впливом об'єктивних і суб'єктивних чинників, що постійно або тимчасово, перманентно з різною силою позитивно чи негативно впливають на нього на різних рівнях – країни, регіону, галузі. При цьому абсолютно точну кількісну оцінку інвестиційного клімату важко зробити, його стан переважно оцінюється як сприятливий, несприятливий або ж нейтральний. Наголосимо, що залучення інвестицій ззовні тісно корелює із вивезенням капіталу з країни. Тобто інвестиційний клімат одночасно характеризує привабливість або непривабливість країни для зовнішніх вкладень і практично тією ж мірою прагнення капіталу, який функціонує всередині країни, залишитися в ній або ж покинути її. За умови низької внутрішньої інвестиційної активності в країні, приплив іноземного приватного капіталу в країну буде залишатися дуже незначним, незважаючи на привабливу законодавчо-нормативну базу або ж систему податкових преференцій.

Причини імпорту й експорту прямих іноземних інвестицій (ПІІ) досить різноманітні, проте головні з них зводяться до прагнення інвесторів розмістити капітал у певній країні або галузі, де він забезпечуватиме отримання максимального прибутку, дозволить мінімізувати витрати й диверсифікувати ризики. У таблиці 1 систематизовано причини експорту та імпорту капіталу. Як видно, причини експорту та імпорту ПІІ часто збігаються, що приводить до так званих «перехресних» інвестицій.

Враховуючи переваги прямих іноземних інвестицій над іншими формами фінансування економічних систем, країни, незалежно від рівня її економічного розвитку, прагнуть залучати іноземні капітали, отримуючи прямі або опосередковані ефекти від них.

Прямий вплив виникає завдяки тому, що приплив ПІІ доповнює потік внутрішніх інвестицій, збільшуючи обсяг коштів, які інвестуються в основний капітал. Опосередкований вплив проявляється через

запровадження у місцевих компаніях нового управлінського досвіду або передових технологій компаніями-донорами ПІІ. У сучасній економічній літературі, коли мова йде про опосередковані ефекти ПІІ, застосовують такі поняття як ефекти переливу (або спілловер-ефекти, spillover effect), зовнішні, стратегічні ефекти або екстерналії (externalities). Є.А. Федорова, Б.М. Коркмазова та М.А. Муратов [5, С. 140] пропонують розглядати горизонтальні та вертикальні спілловер-ефекти. Ці науковці стверджують, що горизонтальні (horizontal spillovers) можуть виникати всередині регіону, галузі або ж сукупності підприємств, де розміщується підприємством з ПІІ. Вони відзначають, що є три типи причин появи таких ефектів:

1) «Демонстраційний ефект», в основі якого «відносини на відстані витягнутої руки» (arm's-length relationships), тобто можливості для національних компаній застосовувати новітні технології;

Таблиця 1

Причини експорту й імпорту ПІІ

Причини імпорту капіталу		Причини експорту капіталу	
1		2	
Потреба в капіталі	Чим більша потреба компанії в капіталі, тим більше ПІІ вона імпортуватиме, і навпаки	Доступ до природних ресурсів	Чим більша потреба компанії в певному природному ресурсі, тим більше ПІІ вона експортуватиме в ту країну, де цей ресурс є, і навпаки
Ступінь концентрації виробництва	Чим вищий рівень концентрації виробництва певного товару в межах компанії, тим менше ПІІ вона залучає, і навпаки	Чим вищий рівень концентрації виробництва певного товару в межах компанії, тим більше ПІІ вона експортує, і навпаки	
Економіка масштабу	Чим більше продукції компанія виробляє на внутрішній ринок, тим менше ПІІ вона залучає, і навпаки	Чим більше продукції компанія виробляє на внутрішній ринок, тим більше ПІІ вона експортує, і навпаки. Більшість корпорацій, перш ніж інвестувати за кордон, повністю використовують можливості економіки масштабу в межах внутрішнього ринку	
Величина компанії	Чим більша компанія, тим більше ПІІ вона імпортує, і навпаки	Чим більша компанія, тим більше ПІІ вона вивозить, і навпаки	
Переваги у кваліфікації робочої сили	Чим вищий рівень оплати праці в компанії, тим більше ПІІ вона імпортує	Чим вищим є рівень оплати праці в компанії, тим більше ПІІ вона вивозить, і навпаки	

1		2	
Технологічне лідерство	Чим вища частка витрат на НДДКР в обсягах продажів компанії, тим більше ППІ вона залучає, і навпаки. Часто ППІ пов'язані з імпортом новітніх закордонних технологій, над якими прямий інвестор прагне зберегти контроль	Чим вища частка витрат на НДДКР в обсягах продажів компанії, тим більше ППІ вона вивозить, і навпаки.	
Переваги в рекламі	Чим вища частка витрат на рекламу у продажах компанії, тим більше ППІ вона імпортує, і навпаки	Реклама є відображенням набутого досвіду міжнародного маркетингу. Чим вища частка витрат на рекламу у продажах компанії, тим більше ППІ вона експортує, і навпаки	
Витрати виробництва	Чим нижчі витрати виробництва в країні-реципієнті, тим більше ППІ вона залучає і навпаки	Інші причини експорту капіталу	Скорочення транспортних витрат на доставку товарів споживачеві за рахунок створення підприємства у безпосередній близькості до нього
Величина ринку	Чим більша місткість внутрішнього ринку країни, тим більше компанія імпортує ППІ, і навпаки		
Рівень захисту внутрішнього товарного ринку	Враховуючи, що імпорт капіталу є альтернативою імпорту товарів, то чим вищий рівень митного та інших видів захисту внутрішнього товарного ринку, тим більше ППІ компанія залучає, і навпаки	Інші причини експорту капіталу	Обхід митних бар'єрів країни-реципієнта шляхом створення підконтрольного виробництва на її території
Кількість національних капіталів	Чим більше підрозділів має корпорація всередині країни, тим більше ППІ вона залучає, і навпаки		
Інші фактори	Існування урядових програм економічного розвитку Експортна орієнтація вітчизняної промисловості, яка ґрунтується на ППІ		

Складено за [6].

2) «Ефект переливу знань на ринку праці» - виникає, коли персонал, пропрацювавши на підприємстві з ППІ, одержавши якісно нові кваліфікаційні та навички, згодом починає працювати на національному підприємстві або започатковує власну справу;

3) «Ефект конкуренції» - може проявлятися різнобічно. Позитивний ефект спостерігається, коли місцеві компанії внаслідок зростаючої конкуренції розвиваються інноваційно-інвестиційним шляхом, забезпечуючи так зростання продуктивності та конкурентоспроможності підприємства. Негативний ефект (так званий «ефект витіснення») спостерігається за умови, що

національні товаровиробники не можуть витримати зростаючу конкуренцію з боку іноземних компаній і усуваються з ринку.

Натомість, «вертикальні ефекти (vertical spillovers) – це міжгалузеві ефекти в ланцюжку «постачальник-покупець»» [5, С. 141]. Вони виникають у галузі як відповідь на зміни в іншій галузі, яка знаходиться на іншому рівні технологічного ланцюга. Вертикальні ефекти можуть мати спадний (backward spillover effects) та висхідний (forward spillover effects) характер дії. Перші передаються від споживача до постачальника, коли присутність іноземного виробника створює додатковий попит і зростання в галузі. Другі – передаються від

постачальника споживачеві, коли підприємство з ПП реалізує товари (послуги) національним компаніям, стимулюючи вітчизняні підприємства підвищувати продуктивність і загальний рівень конкурентоспроможності.

До заходів економічної політики стимулювання припливу ПП, як правило, відносять: послаблення (скасування) обмежень для іноземного інвестора при вході в капіталі національної компанії; надання йому фінансових (пільгові кредити, субсидії, гранти) та податкових пільг; отримання ним ринкових преференцій у вигляді державних замовлень, захисту від конкуренції. І.О. Сухарева та Н.Н. Юнусова вважають, що: «Найбільш ефективними заходами економічної політики, які, з одного боку, стимулюють приплив ПП, а з іншого – нівелюють можливі негативні наслідки, є інвестиційні заходи, що стосуються торгівлі (TRIMs)» [7, С. 35]. До таких заходів відносяться: місцеві вимоги до локалізації виробництва; цільові значення для найму місцевої робочої сили; національна участь в управлінні підприємством (співвідношення між місцевим та іноземним менеджментом); місцеві

вимоги до участі в капіталі (частка участі національний власників у капіталі); передача технологій (використання ТНК певних іноземних технологій); вимоги до НДДКР (частка інвестицій ТНК у НДДКР).

Розвиток процесів регіональної економічної інтеграції також сприяє збільшенню припливу ПП до країн-членів інтеграційних об'єднань внаслідок відкриття національних секторів для іноземних інвестицій, уніфікації правил, що регулюють умови доступу інвесторів на національні ринки, лібералізації торгівлі, інтеграції ринків, безпосередньої реалізації регіональних інвестиційних проектів.

У цілому ПП впливають на національні економіки країни-донора та країни-реципієнта, ТНК та розвиток світової економіки. Зупинимось більш детально на розгляді як позитивних, так і можливих негативних наслідків ПП для економіки приймаючої країни. Узагальнення досліджень науковців і фахівців [5; 8; 9; 10; 11; 12; 13] у цій площині дозволило систематизувати позитивні та негативні наслідки впливу ПП на економіку країни-реципієнта, відображені у таблиці 2.

Таблиця 2

Вплив іноземних інвестицій на економіку країни-реципієнта

Позитивний вплив	Негативний вплив
1	2
Загальні економічні ефекти	
<ul style="list-style-type: none"> - Збільшення обсягів реальних капіталовкладень, прискорення економічного розвитку, у тому числі за рахунок ефекту мультиплікатора-акселератора; - стимулювання конкуренції та зниження рівня монополізації економіки; - розширення асортименту продукції, що виготовляється; - підвищення ефективності використання обмежених ресурсів національної економіки; - заміщення дефіциту внутрішніх заощаджень; - розвиток інфраструктури та сфери послуг; - підвищення довіри до країни, що дозволить залучати нових іноземних інвесторів; - імпортозаміщення й розширення експорту; - підвищення ефективності інтеграції національної економіки до світової 	<ul style="list-style-type: none"> - Погіршення якості економічного зростання; - вивезення сировинних ресурсів країни; - посилення залежності національної економіки від іноземних держав, що загрожуватиме її економічному та політичному суверенітету; - втрата контролю над частиною національного ринку національними товаровиробниками; - обмеження конкуренції та витіснення національного бізнесу з найбільш прибуткових сфер господарювання; - поява зовнішнього контролю над спеціалізацією країни у світовому господарстві; - посилення галузевих дисбалансів, занепад окремих галузей національної економіки або збільшення регіональних диспропорцій - неможливість повного контролю за діяльністю ТНК
Соціально-економічні та екологічні ефекти	
<ul style="list-style-type: none"> - Створення нових робочих місць, підвищення рівня зайнятості, кваліфікації, продуктивності праці; - впровадження організаційного та управлінського досвіду, передових методів маркетингу; - зростання реальних доходів, підвищення купівельної спроможності і рівня життя населення; 	<ul style="list-style-type: none"> - «Витік мізків» у материнську компанію; - скорочення зайнятості внаслідок впровадження менш працемістких технологій; - зміна структури споживання внаслідок посилення культурного впливу ТНК; - негативний вплив на соціально-культурні умови внаслідок ігнорування національних традицій, насаджування стандартів чи правил організації

1	2
<ul style="list-style-type: none"> - оздоровлення соціально-культурного становища, поширення міжнародних стандартів не лише у виробництві, а й споживанні; - поява більш високих стандартів якості навколишнього середовища, зниження загального рівня його забруднення, що сприяє поліпшенню якості життя 	<ul style="list-style-type: none"> виробництва; - збільшення диференціації в доходах населення і поглиблення соціальної нерівності; - забруднення навколишнього середовища внаслідок безконтрольного розміщення екологічно шкідливих виробництв і нераціонального використання місцевих ресурсів
Валютно-фінансові ефекти	
<ul style="list-style-type: none"> - Скорочення валютних витрат на оплату імпорту; 	<ul style="list-style-type: none"> -Репатріація капіталу і переказ прибутків в різних формах (дивіденди, проценти,
<ul style="list-style-type: none"> - збільшення надходження валюти внаслідок розширення експорту; - поліпшення стану платіжного балансу країни; - збільшення податкових надходжень, що дозволяє збільшити державне фінансування пріоритетних і соціальних програм; - сприяння зменшенню зовнішнього боргу країни 	<ul style="list-style-type: none"> роялті), що погіршує стан платіжного балансу країни-реципієнта; - збільшення імпорту обладнання, матеріалів і комплектуючих, що вимагає додаткових валютних витрат; - збільшення залежності країни від іноземного капіталу
Технологічні ефекти	
<ul style="list-style-type: none"> - Надходження передових технологій, результатів НДДКР у вигляді патентів, ліцензій, ноу-хау, новітньої техніки; - прискорення темпів НТП; - розвиток конкурентоспроможних галузей, ресурсо- та енергозаощаджуючих виробництв; - підвищення рівня конкурентоспроможності та технологічності економіки країни; - розвиток коопераційних зв'язків і промислової інтеграції, участь підприємств у глобальних ланцюгах створення вартості 	<ul style="list-style-type: none"> - Імпорт морально застарілих технологій, які не відповідають сучасним вимогам за критеріями економічності та екологічності; - постачання неякісних, недосконалих ресурсів та активів; - послаблення стимулів до проведення НДДКР внаслідок ввезення іноземних технологій, що, в кінцевому рахунку, зумовлюватиме збільшення технологічного відриву від передових країн і закріплення технологічної відсталості економіки країни

Складено авторами за [5; 8; 9; 10; 11; 12; 13].

Визначені переваги і недоліки залучення ПІІ в економіку країни-реципієнта можливі в теоретичному плані, проте автоматично не реалізуються. Тому існує нагальна необхідність управління процесом їх залучення, який має ґрунтуватися на поєднанні принципів, методів і механізмів з метою досягнення певних кількісних та якісних параметрів національної економіки. Методи та інструменти залучення ПІІ можуть бути як адміністративними, так і економічними (прямими й опосередкованими). Кожна країна має оцінювати власне внутрішнє соціально-економічне становище, доцільність залучення ПІІ і здійснювати їх регулювання з метою максимізації вигід та мінімізації можливого негативного впливу міжнародного інвестиційного процесу.

Висновки. Процес соціально-економічної трансформації під впливом ПІІ відбувається як у країнах, що розвиваються, так і у розвинених та транзитивних економіках. Цей вплив в кожному окремому випадку може бути діаметрально протилежним, створюючи підґрунтя для модернізації й прискорення економічного розвитку в одних країнах і посилення диспропорцій в економічних системах інших країн. Проте в економіці будь-якої країни прямі іноземні інвестиції сприяють інтернаціоналізації та глобалізації світогосподарських зв'язків; стабілізації, модернізації та прискоренню економічного зростання; організації основних форм МЄВ, розвитку стратегічного партнерства між країнами та компаніями; диверсифікації капіталовкладень у нові сфери економіки та бізнесу.

Список літератури

1. Литвинова В.В. Инвестиционная привлекательность и инвестиционный климат региона: к вопросу о дефинициях и оценке // *Финансы: Теория и практика*. 2014. № 1. С. 139–152.
2. Онищенко О.А. Теоретичні аспекти визначення інвестиційного клімату та інвестиційної привабливості // *Університетські наукові записки*. 2010. № 1 (33). С. 246–252.
3. Охримович М.М. Інвестиційний клімат України: складові та проблеми забезпечення // *Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ. Сер. Економічна*.

2015. Вип. 2. С. 111–118.

4. Навроцька Н.А. Трансформація світового інвестиційного простору в умовах глобалізації // *Економічний часопис-XXI*. 2013. № 3-4. С. 13–16.

5. Федорова Е.А., Коркмазова Б.К., Муратов М.А. Спилловер-ефекти в російській економіці: регіональна специфіка // *Економіка регіона*. 2016. Т. 12, Вип. 1. С. 139–149.

6. Ивасенко А.Г., Никонова Я.И. Иностранные инвестиции : учебное пособие. 2-е изд., стер. Москва : КНОРУС, 2013. 270 с.

7. Сухарева И.О., Юнусова Н.Н. «Компрессор» для экономики – эффекты притока прямых иностранных инвестиций // *Банковское дело*. 2013. № 4. С. 30–38.

8. Вершинина А.А. Прямые иностранные инвестиции и особенности их привлечения в экономику страны и региона // *Економіка, статистика і математика*. 2011. № 3. С. 23–28.

9. Голева Г.А. Мотивы, факторы и организационно-экономические особенности процессов привлечения прямых иностранных

инвестиций в региональную экономику : веб-сайт. URL:<https://cyberleninka.ru/article/n/motivy-factory-i-organizatsionno-ekonomicheskie-osobennosti-protsessov-privlecheniya-priamyh-inostrannyh-investitsiy-v-regionalnuyu>.

10. Пашенко О.В. Інвестиційні стратегії країн в умовах регіоналізації міжнародної торгівлі: дис. ... канд. екон. наук за спец. 08.00.02 ; Дніпровський національний університет імені Олеся Гончара. Дніпро, 2018. 268 с.

11. Руденко-Сударєва Л.В., Шевченко Ю.А. Ефективність міжнародного інвестування ТНК у глобальному економічному середовищі // *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету*. Сер.: Економіка і менеджмент. 2019. Вип. 35. С. 4–11.

12. Тесля С.М. Прямі іноземні інвестиції як економічна категорія, їх суть та класифікація // *Науковий вісник національного лісотехнічного університету України*. 2009. № 3. С. 131–138.

13. Юзвович Л.И. Экономическая природа и роль инвестиций в национальной экономической системе // *Финансы и кредит*. 2010. № 9 (393). С. 48–52.

References

1. Litvinova, V.V. (2014), “The investment attractiveness and investment climate of the region: about the issue of definitions and evaluation”, *Finansyi: Teoriya i praktika*, no 1, pp. 139–152.

2. Onischenko, O.A. (2010), “Theoretical aspects of determining of the investment climate and investment attractiveness”, *Universitetski naukovі zapiski*, no. 1 (33), pp. 246–252.

3. Ohrimovich, M.M. (2015), “The investment climate of Ukraine: components and problems of the provision”, *Naukoviy visnik Lvivskogo derzhavnogo universitetu vnutrishnih sprav. Ser. Ekonomichna*. vol. 2, pp. 111–118.

4. Navrotska, N.A. (2013), “Transformation of the world investment space in the conditions of globalization”, *Ekonomichnyi chasopis-XXI*, no 3-4, pp. 13–16.

5. Fedorova, E.A., Korkmazova, B.K. and Muratov, M.A. (2016), “Spillover effects in the Russian economy: the regional specificity”, *Ekonomika regiona*. vol. 12, part 1, pp. 139–149.

6. Ivashenko, A.G. and Nikonova, Ya.I. (2013), *Inostrannyye investitsii: uchebnoe posobie* [Foreign investments]. 2-e izd., ster, KNORUS, Moskva.

7. Suhareva, I.O. and Yunusova, N.N. (2013), “«Compressor» for the economy - effects of inflows of the foreign direct investments”, *Bankovskoe delo*, no 4, pp. 30–38.

8. Vershinina, A.A. (2011), “Foreign direct

investments and peculiarities of their attraction to the economy of the country and the region”, *Ekonomika, statistika i matematika*, no 3, pp. 23–28.

9. Goleva, G.A. Motives, factors and organizational and economic features of the process of attracting foreign direct investments in the regional economy. Available at: <https://cyberleninka.ru/article/n/motivy-factory-i-organizatsionno-ekonomicheskie-osobennosti-protsessov-privlecheniya-priamyh-inostrannyh-investitsiy-v-regionalnuyu>.

10. Paschenko, O.V. (2018), “National investment strategies under conditions of regionalization of international trade”, Abstract of Ph.D. Thesis dissertation, 08.00.02 World economy and international economic relations, Oles Honchar Dnipro National University, Dnipro, Ukraine.

11. Rudenko-Sudareva, L.V. and Shevchenko, Yu.A. (2019), “The effectiveness of the TNCs' international investment in the global economic environment”, *Naukoviy visnik Mizhnarodnogo humanitarnogo universitetu. Ser.: Ekonomika i menedzhment*. Vol. 35, pp. 4–11.

12. Teslya, S.M. (2009), “Foreign direct investments as an economic category, its nature and classification”, *Naukoviy visnik natsionalnogo lisotekhnichnogo universitetu Ukraini*, no. 3, pp. 131–138.

13. Yuzvovich, L.I. (2010), “The economic nature and role of investment in the national economic system”, *Finansyi i kredit*, no. 9 (393), pp. 48–52.

Аннотация

Оксана Гаврилюк, Юрий Дольный

**ПРИЧИНЫ И НАПРАВЛЕНИЯ ВЛИЯНИЯ ПРЯМЫХ ИНОСТРАННЫХ ИНВЕСТИЦИЙ
НА ЭКОНОМИКУ ПРИНИМАЮЩЕЙ СТРАНЫ**

Раскрыта сущность инвестиционного климата, количественно-качественные параметры которого формируют условия привлекательности / непривлекательности национальной экономики для внутренних и внешних инвесторов. Обобщены мотивы экспортеров и импортеров капитала и определено, что они часто совпадают, приводя к «перекрестным» инвестициям. Рассмотрены основные и косвенные эффекты прямых иностранных инвестиций. Определены положительные и отрицательные последствия привлечения прямых иностранных инвестиций в экономику страны-реципиента в экономической, валютно-финансовой, технологической, социальной и экологической плоскостях.

Ключевые слова: прямые иностранные инвестиции, инвестиционный климат, экспорт / импорт прямых иностранных инвестиций, эффекты прямых иностранных инвестиций, влияние прямых иностранных инвестиций на экономику страны-реципиента.

Summary

Oksana Gavryliuk, Yuriy Dolnyi

**REASONS AND DIRECTIONS OF THE INFLUENCE OF FOREIGN DIRECT INVESTMENTS ON THE
ECONOMY OF THE RECIPIENT COUNTRY**

The article reveals the essence of the investment climate, the quantitative and qualitative parameters of which form the conditions of attractiveness / unattractiveness of the national economy for internal and external investors. We have summarized the motives of exporters and importers of capital, which are represented by the desire of investors to place capital in a particular country or industry, where it will ensure maximum profit, minimize costs and diversify risks. Also, we have examined the main and indirect effects of foreign direct investment. The authors described indirect horizontal and vertical spillover effects, among which are “the demonstration effect”, “the effect of competition” and “the effect of overflow of knowledge on the labor market”. Finally, we have identified the positive and negative consequences of attracting foreign direct investment in the economy of the recipient country on the economic, monetary, technological, social, and environmental areas. Also, we have emphasized that the identified advantages and disadvantages of attracting FDI into the economy of the recipient country are possible in theoretical terms, but are not automatically realized. Each country should evaluate its own internal socio-economic situation, the feasibility of attracting FDI and regulate them in order to maximize benefits and minimize the possible negative impact of the international investment process.

Keywords: foreign direct investment, investment climate, export / import of foreign direct investment, effects of foreign direct investment, the impact of foreign direct investment on the economy of the recipient country.